

Folik Asit Konusunda Farkındalığın Geliştirilmesinde Eczacıların Rolü

Willemijn M. Meijer, Denhard J. de Smit, Renate A. Jurgens ve Lolkje T. W. de Jong-van den Berg

Giriş

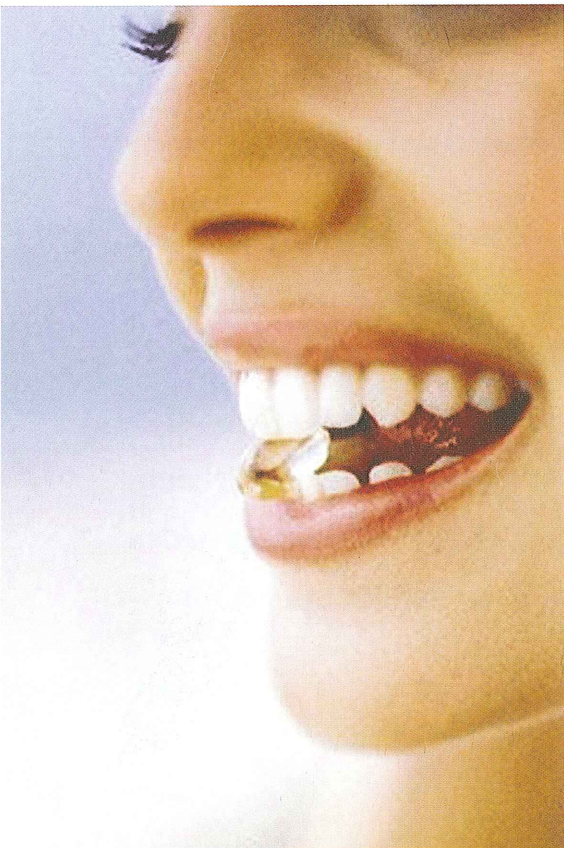
Folik asidin nöral boru kusurlu çocuk doğurma riskini azaltmada ki koruyucu etkisi keşfedildiğinden beri, çocuk doğurabilecek yaşta olan kadınları doğru zamanda yeterli miktarda folik asit almaya teşvik etme yönünde çabalar sarf edilmiştir. 1993'te, Hollanda Kamu Sağlığı Denetim Kurulu, gebe kalmayı planlayan tüm kadınların gebe kalmadan önceki dönemde gebe kalmadan dört hafta önce başlayarak gebelikten sonra sekiz hafta

boyunca günde 0,5 mg.lık folik asit tabletleri kullanmalarını tavsiye etmiştir.³ Bu tavsiye, Eylül 1995'te, folik asidin gebelik öncesi dönemde kullanımı hakkında kitlesel bir medya kampanyası düzenlenmesini sağlamıştır.

Gebelik sırasında ilaca maruz kalmanın olumsuz ve olumlu özellikleri hakkında bilgi vermek, sağlık hizmeti sağlayıcılarının sorumluluğundadır ve verilen ilaçlar yakında bilgi vermek ya da küçük rahatsızlıkların semptomlarına müdahale etmek, geleneksel olarak eczacılar tarafından gerçekleştirilen bir uygulamadır. Proaktif eğitimde "müşteriler", istek gelmemesine karşın müdahaleye maruz bırakılırlar. Koruyucu sağlık hizmetinde bu tür bir rol ve hasta eğitimine yönelik proaktif bir yaklaşım, hem eczacılar hem de hastalar için yenidir. Dolayısıyla yeni sorular ve sorunlar doğacaktır. Ancak eczaneler, günlük rutinlerin ve uygulamaların, proaktif hasta eğitimi de dahil olmak üzere, genel pratikteki amaçlı kalite iyileştirme çalışmalarına tabi tutulduğu diğer durumlardan bazı şeyler öğrenebilirler. Dolayısıyla sağlık

hizmetlerinin bu alanında yapılan değerlendirmeler ve gerçekleştirilen kontrollü çalışmalar, topluluk eczanelerinde hizmetlerin geliştirilmesi için gerekli bilgileri sağlayabilir. İlk olarak, pratisyenlere oryantasyon, fayda, değerlendirme, değişme niyeti ve değişimin planlanması aşamaları ile önderlik edildiği takdirde, yeni çalışma yöntemlerinin gönüllü olarak uygulamaya konmasındaki başarı şansı artacaktır. İkinci olarak, değişikliğin ve uygulamanın başlatılması aşamasında, eyleme yönelik araştırmalar engellerin tespit edilmesine ve bizzatıhi sağlık çalışanları tarafından tam olarak desteklenen çözümler yaratılmasına yardımcı olabilir. Ayrıca, sonuç olarak ortaya çıkan tedbirler hakkında pratisyenlerin geri bildirim almaları, kaydedilen ilerlemenin büyüklüğüne önemli ölçüde katkıda bulunabilir. Son olarak, çok yönlü müdahale programları, sağlık hizmeti uygulamalarında tekil müdahalelerden daha büyük iyileştirmeler sağlayabilir.

Serbest eczacılıktaki çalışma pratiklerinin folik asit hakkında müşterinin proaktif olarak eğitilmesini de

kapsayacak şekilde değiştirilmesi girişimi aslında, bir yeniliği uygulamaya koyma girişimidir. Çoklu müdahaleyi uygulamak için, henüz eczacılıkta normal iş akışının bir parçası olmayan bir dizi prosedür gerekli olmuştur. Bu, eczanelerin günlük uygulamalarda prosedürel ve davranışsal değişiklikler yapmaları gereğini ortaya atmıştır. Dolayısıyla bu çalışmanın temel hedefleri, çoklu bilgilendirme müdahale programının bir eczanenin günlük uygulamalarının bir parçası olarak yürütülüp yürütülemeyeceğini araştırmak; organizasyon ve materyaller bakımından hangi değişikliklerin daha uygulanabilir bir müdahaleye olanak sağlayacağını tespit etmek; ve hedef grubun (çocuk doğurabilecek yaşta olan kadınlar) bu müdahaleyi nasıl deneyimleyeceğini değerlendirmektir.

Müdahale

Müdahalenin birkaç bileşeni bulunmaktadır. Minimum düzeyde, doğum kontrol haplarının paketleri üzerine folik asit hakkında bir etiket yapıştırılmış ve müdahale dönemi boyunca folik asit hakkında bir kitapçık dağıtılmıştır. Eczacılar, hâlihazırda mevcut olan bir kitapçığı kullanma ya da kendi kitapçıklarını tasarlayıp üretime imkânına sahip olmuşlardır. Uygun bir etiket mevcut olmadığı için, projedeki çekirdek ekipler tarafından bir etiket tasarlanmıştır. Örneğin afişler ve vitrin görüntüleri gibi hedef kitleye ulaşmayı sağlayacak diğer araçlara her bir çekirdek ekip kendisi karar vermiştir.

Sonuçlar

İlk döngü

İlk toplantıda çekirdek ekipler, sonradan kullanacakları etiketin metnini hazırlamışlardır. “Çocuk mu istiyorsunuz? Eczanenizden folik asit ile ilgili bilgi isteyiniz?” Kitapçıklar ile ilgili olarak eczaneler farklı yaklaşımlar benimsemişlerdir. C ve D eczaneleri kitapçıkları eczanenin görünür bir kısmına yerleştirirken, A ve B eczanelerinde kitapçıklar doğum kontrol hapi satın alan kadınlara dağıtılmıştır. Tüm eczaneler, (resimsiz, sadece metinden oluşan) tasarımının ve planının ideal olmadığını düşünmelerine karşın, mevcut kitapçığı kullanmaya karar vermişlerdir. B eczanesinde müşteriye kitapçık ile birlikte projeye ilişkin bir yazı verilmiştir. A çekirdek ekibi, planında personelin kadınlara sözlü olarak bilgi vereceklerini açık şekilde belirtmiştir.

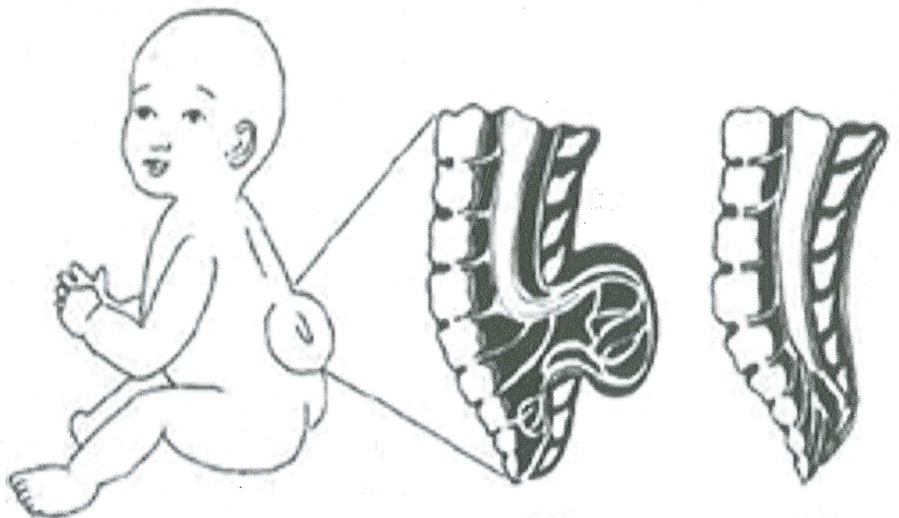
İkinci döngü

İlk döngünün değerlendirilmesinin ardından tüm çekirdek ekipler, ikinci döngülerini planlamışlardır.

Ekip B, müdahalede herhangi bir değişiklik yapmamıştır. Diğer eczaneler, kitapçık ile birlikte bir açıklayıcı yazı kullanmışlar ayrıca afişleri, vitrini ve bir elektronik bilgi gösterim yöntemini kullanmışlardır. C ve D eczanelerinde kitapçık, doğum kontrol hapları ile birlikte aktif olarak dağıtılmıştır.

Üçüncü döngü

Bazı kadınların olumsuz tepkilerini ve duygularını önlemek için A çekirdek ekibi, hem etiket hem de kitapçık ile ilgili olarak yaş sınırları (19-42) kullanmaya karar vermiştir; B eczanesi ise kitapçık için bir üst yaş sınırı (42) belirlemiştir. B eczanesinde, hâlihazırda bir kitapçık almış olan ve daha sonra eczaneye doğum kontrol hapi reçetesi ile yeniden gelen kadınlara tekrar kitapçık verilmemesi kararlaştırılmıştır. C ve D eczaneleri, bireysel doğum kontrol hapi kullanıcılarına aktif olarak kitapçık dağıtılması uygulamasından vazgeçmiş, bunun yerine bir “konu haftası” düzenlemiştir. Eczanenin görünür kısmına folik asit ve gebeliğe ilişkin diğer başlıklar hakkında

bir bilgilendirme portföyü yerleştirilmiştir. İnsanları sorular sormaya teşvik etmek için rozetler ve afişler kullanılmıştır. Çekirdek ekip şu ifadeyi kullanmıştır: "Spesifik sorular sorulmadı ama her günün sonunda, portföyün açık şekilde kullanıldığına ve düzenlenmesi gerektiğine dikkat ettik".

Üç döngünün ardından

Son çekirdek ekip toplantısında müdahale döneminin tamamı değerlendirilmiştir. Ekipler, toplantıların faydalı olduğunu ve özellikle diğer çekirdek ekipler ile irtibat kurmaya değer verdiklerini belirtmişlerdir. Diğerlerinin de benzer türde sorunlar ile karşılaşmalarının ve çözüm bulmak için birlikte çalışmanın cesaret verici olduğunu söylemişlerdir. Ekipler, çabalarının doğrudan etkilerini görmenin motive edici olduğunu söylemişlerdir. Her bir döngü için formel bir plan hazırlama çok fazla emek isteyen bir iş olarak görülmüştür çünkü müdahalenin başından beri iyi uygulandığı düşünülmektedir ve dolayısıyla ikinci ve üçüncü döngülerde yalnızca küçük değişiklikler yapılmıştır. Ekipler, bu müdahaleyi meslektaşlarına tavsiye ettiklerini söylemişlerdir. Müdahalenin uygulamasının göreceli olarak basit olduğu düşünülmektedir ama eczanelerin tüm eczane ekibinin desteğini alma yönündeki ihtiyaçları vurgulanmıştır. Eczanelerin dördünde, doğum kontrol hapı reçetesi ile eczanelerini ziyaret eden kadınlara folik asit hakkında bilgi vermeye devam etmek için planlar yapmışlardır.

Tartışma

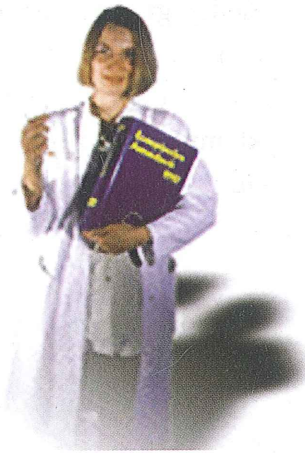
Eylem araştırma yöntemlerini kullanan bu çalışma, topluluk eczanesinde başlatılan yeni bir uygulamanın hem sürecine hem de sonuçlarına ilişkin veriler temin etmiştir. Süreç ile ilgili olarak, çekirdek ekipler ile ve araştırma döngüleri etrafında düzenlenen toplantılar aracılığıyla çalışmak, iki nedenden ötürü başarılı bir strateji olarak görülmüştür: Müdahalenin her bir eczanenin kendi koşullarına

göre düzenlenebilmesi ve toplantılar sırasında değerlendirme yapılabilmesi. Çekirdek ekipler, kendi gündelik pratiklerinde uygulanabilir olduğunu düşündükleri planlar hazırlamışlar ve böylelikle biraz farklı modeller kullanarak, folik asit etiketi ve kitapçığı gibi temel sabit unsurları yitirmeksizin müdahaleyi uygulayabilmişlerdir.

Hedef grubun alınan bilgilere karşı tepkisi genelde olumlu olmuştur. Ancak az sayıda olumsuz tepki, müdahaleyi tehlikeye atmıştır çünkü eczanelerde bulunan teknisyenlerin diğer kadınlara sözlü bilgi verme konusunda cesaretini kırmıştır. Anketteki yanıtlarda yer alan olumsuz tepkiler, 18-19 ve 35-39 arası yaş gruplarındaki kadınlarda görülmektedir. Bir çocuk edinmeyi planlama ihtimali en yüksek olan yaş grubundaki (25-34) kadınlarda daha fazla olumlu tepki görülmüştür. Olumlu geri bildirimler, teknisyenleri bilgi vermeyi sürdürmeye teşvik etmiş ve olumsuz geri bildirimler tartışılmıştır. Tartışma, olumsuz deneyimleri bir bağlama oturtmuş ve çekirdek ekiplerin meslektaşlarını müdahaleye devam etmeye teşvik etmelerine yardımcı olmuştur.

Çalışmamızın bulguları, bir çekirdek ekip ile çalışmanın, modelin sağlık eğitimi ile ilgili diğer başlıklara aktarılması için faydalı bir yöntem olduğunu göstermektedir. Eczacıardan ve en az bir eczane teknisyeninden oluşan bir çekirdek ekip, eczaneye ilişkin genel bir bakış sahibi olan yönetici nitelikte bir kişinin uzmanlığı ile günlük uygulamaların ayrıntılarına ilişkin kavrayış sahibi olan bir ekip üyesinin özelliklerini bir arada sunmaktadır. Buna ek olarak, eczacılık teknisyenlerinin bu sürece katılımının değişikliğin tüm eczane ekibi tarafından benimsenmesini artırması ve böylelikle müdahalenin başarı şansını artırması muhtemeldir. Anderson

ve Rajyaguru, Birleşik Krallık'ta eczacıların ve teknisyenlerin folik asit ile ilgili eğitim materyalleri hakkındaki görüşlerini incelemişlerdir. Çoğu eczacı ve teknisyenin düzenli hastalara sağlık konularında tanıtım yapmaktan rahatsızlık duymadığını bildirmelerine karşın, yalnızca örneğin folik asit kullanımı gibi hassas konuları yalnızca daha önceden bir ilişkilerinin bulunduğu müşteriler ile konuşabildiklerini ortaya koymuşlardır. Ancak bizim çalışmamız, uygulama önündeki potansiyel engellerin tartışılması ve ele alınmasına yönelik bir altyapı ile birlikte, Hollanda'da eczacıların ve teknisyenlerin bu konu hakkında tüm hedef hastalar ile iletişim kurabildiklerini göstermektedir. Bu nedenle, eczacıların ve eczane personelinin hem hassas olmayan hem de hassas olan konularda müşterilerini eğitmeye teşvik edilmeleri gerektiğini düşünüyoruz.

Sonuç

Sonuç olarak, kamu sağlığına ilişkin bir konuda çoklu bir müdahale programı, bir serbest eczanenin günlük pratiği içinde uygulanabilir. Eczane çekirdek ekibinin

üyeleri ile diğer eczane personeli arasında etkili iletişim, yeni bir müdahalenin başarıyla uygulanması önünde potansiyel tehditler oluşturan engellerin üstesinden gelmek için çok önemlidir. Eczane personelinin birlikte çalışırken rahat olduğu materyalleri kullanılma ihtimali daha yüksektir ve bu gerçekleştiği takdirde müdahalenin sürdürülme ihtimali de daha yüksektir. Hedef grup, bu çalışmadaki müdahale ile ilgili olarak temelde olumlu düşünülmektedir. Basit geri bildirim yöntemleri, olumlu ve olumsuz yanıtları bir bağlama oturtabilir ve ilerlemenin olası yollarına ilişkin daha geniş bir kavrayış edinilmesini sağlayabilir.

Referanslar

1. MRC Vitamin Araştırma Grubu, Prevention of neural tube defects: results of the Medical Research council vitamin study. *Lancet* 1991; 338:131-7.
2. Czeizel AE. Prevention of first occurrence of neural tube defects by periconceptional vitamin supplementation. *N Engl J Med* 1992; 327:1832-5.
3. Gezondheidsraad/Voedingsraad. Continued advice concerning folic acid use in relation to neural tube defects. [Vervolgadvies inzake foliumzuurvoorziening in relatie tot neurabuisdefecten.] Den Haag, Voorlichtingsbureau van de Voeding; 1993.
4. Waile HEK de, Jong-van den Berg LTW de. Insufficient folic acid intake in the Netherlands:

what about the future? *Teratology* 2003; 66:40-3.

5. Hollanda Sağlık Konseyi. Folik asit takviyesinin riski. 2000/21, 5-48. 15-11-2000. Lahey.
6. McNiff J. Action research. Principles and practice. Londra; Macmillan Education; 1988.
7. Buntinx F, Winkens R, Grol R, Knottnerus JA. Influencing diagnostic and preventive performance in ambulatory care by feedback and reminders: a review. *Farm Pract* 1993; 10:219-28.
8. Davis DA, Thomson MA, Oxman AD, Haynes RB. Changing physician performance. A systematic review of the effect of continuing medical education strategies. *JAMA* 1995; 274: 700-5.
9. Wensing M. Van der Weijden T, Grol RPTM. Implementing guidelines and innovations in general practice: which interventions are effective? *Br J Gen Pract* 1998; 28:991-7.
10. Hollanda İstatistik İdaresi. <http://cbs.nl> Erişim 5 Aralık 2002.
11. Anderson C, Rajyaguru R. The role of community pharmacists and medicines counter assistants in health promotion: reflections from a folic acid campaign. *Int J Pharm Pract* 2002; 3:17-22.

* Bu makale, *IJPP International Journal of Pharmacy Practice*'ten özetlenerek çevrilmiştir.